Coimisiún na Scrúduithe Stáit

SCRÚDÚ AN TEASTAIS SHÓISEARAIGH, 2008

LAIDIN - GNÁTHLEIBHÉAL
(400 marc)

DÉARDAOIN, 19 MEITHEAMH, MAIDIN 9.30 – 12.00

1. **[80]**

(i) Cuir Gaeilge **ar an gcéad naoi líne** de seo:- (35)

Ad fontem cervus, cum bibisset, restitit
et in liquore vidit effigiem suam.
ibi dum ramosa mirans laudat cornua
crurumque nimiam tenuitatem vituperat,
venantum subito vocibus conterritus
per campum fugere coepit, et cursu levi
canes elusit. silva tum excepit ferum,
in qua retentis impeditus cornibus
lacerari coepit morsibus saevis canum.
tunc moriens edidisse vocem hanc dicitur:
"o me infelicem, qui nunc demum intellego,
utilia mihi quam fuerint quae despexeram,
et quae laudaram quantum luctus habuerint."

PHAEDRUS

(ii) Freagair **trí cinn ar bith** de na ceisteanna seo a leanas. (Is fiú cuig mharc déag gach aon cheist acu):- (45)

(a) Cad iad na rudaí a bhain leis féin a raibh meas ar leith ag an bhfia (fireann) orthu? Cén fáth a raibh meas aige orthu?
(b) Cad iad na rudaí a bhain leis féin nár thaitin leis? Cén locht a fuair sé orthu?
(c) Déan cur síos ar conas a léireofá an dán seo. Tá cead agat sceitse a úsáid mar chabhair duit féin.
(d) Ag deireadh an dáin cad a dúirt an fia a thuig sé faoi dheireadh?
(e) Tá fabhalscéal ceaptha de ghnáth chun ceacht morálta a mhúineadh dúinn. Cad é ceacht an dáin seo dar leat?
(f) Scríobh cuntas gairid ar shaol agus ar shaothar Phaedrus.

2. Cuir Gaeilge air seo:- **[80]**

(An t-aoire agus an leon – Cuid 1)

Olim pastor in silva errabat. In cavernam intravit quod defessus erat. Post breve tempus leo cavernae appropinquavit. Leo tamen pastorem non agitavit. Leo lacrimabat. Leo tristis pastori pedem ostendit.

Erat enim in pede spina ingens. Primo pastor perterritus erat, deinde leonem adiuvare voluit. Itaque pastor pedem inspexit et celeriter spinam extraxit. Pastor et leo tres annos in caverna habitabant atque amici erant.

pastor: aoire. caverna: pluais. agito: cuirim an ruaig ar. spina: spíon.
primo: i dtosach.

THALL →

3. Léigh an sliocht seo a leanas agus freagair **ocht gcinn ar bith** de na ceisteanna ina dhiaidh. (Is fiú deich marc gach aon cheist acu):- **[80]**

(An t-aoire agus an leon – Cuid 2)

Postea milites Romani hunc pastorem comprehenderunt quod Christianus erat. Tum Romani pastorem damnaverunt et ad arenam duxerunt. Romani pastorem miserum ad bestias iecerunt. Subito leo ingens ad eum festinavit. Pastor perterritus erat sed leo, ubi eum vidit, statim stetit. Deinde lente et placide homini appropinquavit et pedem ostendit.

Pastor laetus leonem agnovit et dixit, "tu es leo tristis! Spina erat in pede tuo". Rex, ubi rem intellexit, leonem in silvas misit et pastorem liberavit.

pastor: aoire. comprehendo: gabhaim. Christianus: Críostaí. damno: daoraim.
arena: airéana. bestia: ainmhí fiáin. placide: go séimh. agnosco: aithním.
spina: spíon. libero: saoraim.

(i) Cad a rinne na saighdiúirí Rómhánacha ar an aoire? Cén fáth a ndearna siad é sin?
(ii) Cén **dá** rud a rinne na Rómhánaigh ar an aoire ansin?
(iii) Cad é an rud deiridh a rinne na Rómhánaigh air?
(iv) Cad a tharla go tobann?
(v) Cad a rinne an leon nuair a chonaic sé an t-aoire i dtosach?
(vi) Cén **dá** rud a rinne an leon ina dhiaidh sin?
(vii) Conas a chuaigh sé i bhfeidhm ar an aoire?
(viii) Cad a dúirt an t-aoire?
(ix) Cén **dá** rud a rinne an rí nuair a thuig sé cad a bhí tar éis tarlú?
(x) Luaigh príomhranna **dhá cheann ar bith** de na briathra seo a leanas ón sliocht thuas:-

duco, festino, video, sto, mitto.

(xi) Luaigh an Tuiseal Cuspóireach, Uimhir Uatha, de **dhá cheann ar bith** de na hainmfhocail seo a leanas ón sliocht thuas:-

miles, leo, pes, rex, silva.

4. Freagair Roinn A **nó** Roinn B. (Is fiú ochtó marc gach roinn acu):- **[80]**

A. Cuir Laidin orthu seo:-

(a) File maith a bhí in Arion a raibh guth álainn aige. (16)

(b) Thug muintir na Sicile airgead dó toisc gur chan sé go maith. (16)

(c) Go luath bheartaigh sé seoladh abhaile i long mhór. (16)

(d) Theastaigh ó na mairnéalaigh é a mharú chun a chuid airgid a thógáil. (16)

(e) Nuair a léim Arion isteach san fharraige shábháil deilf é. (16)

muintir na Sicile: Siculi-orum *f.* léimim: desilio, desilire, desilui, desultum (4).
deilf: delphinus-i *f.*

NÓ

B. Cuir Gaeilge air seo:-

(Scéal Chaesair agus Chléópatra)

Iulius Caesar, postquam Alexandriam advenit, Cleopatram arcessivit. Cleopatra erat soror regis Ptolemaei. Ptolemaeus et Cleopatra de regno pugnabant.

Difficile erat Cleopatrae ad Caesarem venire quod milites Ptolemaei vias urbis complebant. Itaque Cleopatra in tapete se convolvit. Deinde amicus, nomine Apollodorus, Cleopatram una cum tapete in umeros sustulit et eam ad Caesarem portavit. Haec calliditas Cleopatrae Caesarem valde delectavit.

arcesso: glaoim ar. Ptolemaeus: Tolamaes. tapete: cairpéad convolvo: cornaim.
una: le chéile. umerus: gualainn. sustulit: d'ardaigh sé. calliditas: clisteacht.
valde: go mór.

5. **Stair na Róimhe, 264 – 44 R.Ch.** Freagair Roinn A **agus** Roinn B. **[40]**

A. Tabhair faoi **chúig cinn** de na ceisteanna seo a leanas. Ná bíodh níos mó ná abairt nó dhó i ngach freagra. (20)

- **(i)** Conas a chabhraigh an *corvus* leis na Rómhánaigh buanna muirí a fháil ar mhuintir na Cartaige?
- **(ii)** Luaigh **dhá** thoradh a bhí ar an gCéad Chogadh Púnach.
- **(iii)** Ainmnigh **dhá** oileán a tháinig faoi smacht na Róimhe idir an Chéad agus an Dara Cogadh Púnach.
- **(iv)** Cad a tharla i gcath Cannae sa bhliain 216 R.Ch?
- **(v)** Ainmnigh **dhá** chathair thábhachtacha a scrios na Rómhánaigh sa bhliain 146 R.Ch.
- **(vi)** Luaigh **dhá** leasú mhóra a mhol Caius Gracchus.
- **(vii)** Cérbh é Iúgurtha agus conas a tharla aighneas idir é agus na Rómhánaigh?
- **(viii)** Cad a tharla ag Aquae Sextiae agus Vercellae?
- **(ix)** Ainmnigh **dhá cheann** de leasuithe Sulla.
- **(x)** Cérbh é Vercingetorix agus cad a tharla dó?

B. Déan cur síos ar na príomhchéimeanna i ngníomhréim **Hannabal**, an Cartaigeach, a thug mionn ina óige go mbeadh sé naimhdeach leis na Rómhánaigh go deo. (20)

NÓ

Uair amháin ba é **Poimpéas** an fear ba thábhachtaí sa Róimh ach fuair sé bás ina aonar ar chósta na hÉigipte.
Scríobh cuntas ar na príomhchéimeanna ina ghníomhréim. (20)

6. **Saol Sóisialta agus Sibhialtacht na Rómhánach.** Freagair Roinn A **agus** Roinn B. **[40]**

A. Tabhair faoi **chúig cinn** de na ceisteanna seo a leanas. Ná bíodh níos mó ná abairt nó dhó i ngach freagra. (20)

(i) Cén ról a bhí ag *quaestor* sa stát Rómhánach?
(ii) Luaigh **dhá** ghné a bhain leis an *atrium* i dteach Rómhánach.
(iii) Cérbh iad na Maighdeana Veisteacha agus cén ról a bhí acu?
(iv) Cérbh iad na *fasces* agus cad dó ar sheas siad?
(v) Cén ról a bhí ag an *paterfamilias* nuair a rugadh leanbh nua i dteaghlach Rómhánach?
(vi) Déan cur síos ar cad a tharla sa *Colosseum* sa Róimh.
(vii) Cad ba *rhetor* ann? Cérbh í an ghné ba thábhachtaí dá phost?
(viii) Déan cur síos ar cad a tharla sa *palaestra* ag na folcadáin Rómhánacha.
(ix) Luaigh **dhá cheann** de na freagrachtaí a bhí ar an *aedile* sa stát Rómhánach.
(x) Cén searmanas a bhí sa *manumissio*? Déan cur síos ar conas a rinneadh é.

B. Féach ar an léaráid seo thíos de shearmanas pósta sa Róimh agus freagair na ceisteanna ina dhiaidh:-

(i) Déan cur síos ar cad atá ag tarlú sa léaráid. (6)

(ii) Samhlaigh gur buachaill nó cailín Rómhánach tú agus litir á scríobh agat chuig cara leat sa Ghréig. Déan cur síos i do litir ar na príomhnósanna a bhaineann le searmanais phósta sa Róimh. (14)

Baineadh an léaráid do Cheist 6B ó www.womenintheancientworld.com